

hun, hvordan det nationale i form af gårde fra denne landsby kom på museum og hermed spillede en rolle i forbindelse med at fremme såvel danske som tyske nationale idealer og interesser. Sidst runder Skougaard af med at påpege sammenhængen mellem museet, folkekulturen og den nationale identitet: „På denne måde har musealiseringen af folkekulturen medvirket til at gøre den folkelige kultur til en del af det billede af den nationale identitet, som blev etableret på dette tidspunkt“ (s.169).

I artiklen „Mellem regionalisme og nationalisme. Ballum slusekro og den slesvigske 'hjemstavnstil'“ fokuserer Peter Dragsbo på en specifik byggeskik, „hjemstavnstilen“, i Ballum nord for Tønder og i forbindelse med opførelsen af Ballum slusekro i 1915. Både fra tysk og dansk side forsøgte man at „nationalisere“ denne byggeskik, og eksemplet fra Ballum viser, at forholdet mellem det regionale og nationale er komplekst og ikke entydigt.

Med udgangspunkt i forholdet mellem idræt og nationalisme stiller Niels Kayser Nielsen i artiklen „Idræt og nationsdannelse i de nordiske lande. Forskelle og fællestræk“ spørgsmålet: „hvordan har idrætten i de sidste to århundreder bidraget til „nationaliseringen“ af nordisk kultur?“ (s.191) Hans analyse munder ud i, at der de nordiske lande imellem er både ligheder og forskelligheder i spændingsforholdet mellem nationalisme og idræt.

Den sidste artikel i bogen, og den efter min mening mest interessante, „Solvang. Et stykke Danmark i Californien“ af Anders Lindelaursen analyserer de kulturelle processer, der har skabt Solvang, og hvorfor disse processer fremtræder som danske i USA, og endelig hvorledes disse er blevet omsat til ting, der kan sælges til turister. Hans analyse fører os gennem en velargumenteret advarsel mod at forsøge som mål at afsløre traditioner som værende rene konstruktioner, og gennem træk af Solvangs historie, en diskussion af to tilgange til det nationale som kulturelle processer og endelig refleksioner over konsumtion af kultur, identitetsdannelse og „det autentiske“. En glimrende artikel, der, som jeg tidligere har antydnet, anlægger en mere nutidig vinkel på den etnologiske tilgang til studiet af kulturens nationalisering.

Bogen fremstår som et interessant indlæg i debatten om nation, nationalisme og nationalisering, og dens funktion kunne oplagt være som introduktion til etnologiske studier af den „egentligt“ danske kulturs nationalisering. I

denne forbindelse savner jeg, med undtagelse af bogens sidste artikel, flere refleksioner over sammenhængen mellem det etnologiske mikroperspektiv, det nationale og endelig det globale, også i forbindelse med indflydelsen fra eksempelvis massemedier, og mere generelt i et mere populærkulturelt perspektiv, som forbindelsesled mellem netop det lokale, nationale og globale.

Johan Fischer
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

**JOHN WHITTIER TREAT (ed.):
Contemporary Japan and Popular Culture.
Surrey: Curzon Press 1996. 317 sider. ISBN
0-7007-0327-6. Pris £45 (hb). ISBN 0-7007-
0328-4. Pris £14.99 (pb).**

Treats antologi er udgivet i „ConsumAsiaN Series“, der er udspunget af et tværfagligt forskernetværk om forbrug i Asien. „ConsumAsiaN Series“, redigeres af antropologen Brian Moeran og kultursociologen Lise Skov (initiativtagerne til forskernetværket) og udgives som bidrag til udvikling af forskningsfeltet, hvor forbrug indsættes i en kulturel og social kontekst. Første bind i serien, *Women, Media and Consumption in Japan* (Skov og Moeran (eds.), 1995) rummede overvejende antropologiske analyser af forbrug og medier og sammenhænge herimellem. Treats antologi er til sammenligning primært et eksempel på, hvad „cultural studies“ gennem analyser af kollektive repræsentationer kan byde på i en forståelse af japansk populærkultur.

Antologien indeholder analyser af litteratur, reklamer, musik, magasiner, tv og film. Kun to af antologiens ti artikler fokuserer på sociale aspekter vedrørende medieproduktion (Brian Moerans om reklamer og Andrew A. Painters om debatprogrammer i tv); og én diskuterer, hvordan en diskurs om japanskhed udfolder sig i diskussioner om japansk mode (Lise Skov). Ingen af antologiens artikler forholder sig til forbrugerne af de analyserede medier, og (bortset fra de ovennævnte) forholder artiklerne sig heller ikke til forholdet mellem kollektive repræsentationer og praksis. Min primære indvending som antropolog bliver derfor, at det kunne være spændende at få belyst noget (mere) praksis omkring disse medier. Herved kunne de komplekse relationer

mellem producent, medie og forbruger belyses og forholdet mellem betydningsdannelse og praksis i en japansk kontekst diskuteres.

Men det være sagt, så kommer forfatterne vidt omkring med antologien, og den giver, gennem sin spredning i emner, et godt indblik i japansk nutid: fra repræsentationer af sorte i japanske medier via „japanskhed“ i bilreklamer, tværkulturel inspiration i verdensmusik og „traditionel“ folkemusik, „japansk“ mode i Paris og japanske produkter i Asien, til kulturelt indhold i tv-debatprogrammer, science fiction-film i forhold til japansk selvforståelse og endelig postmoderne diskussioner af „hjem“ i nyere japansk litteratur.

Det tema, der efter endt læsning fremstår som gennemgående, er diskussionerne om japansk kulturel identitet. Dels diskuteres i forhold til forandring over tid og dels analyseret som udsprunget af forholdet til en mere eller mindre generaliseret omverden. Et eksempel er John G. Russels artikel om stereotyper om sorte i japansk litteratur og medier. Russel viser, hvordan japanske stereotyper er inspireret af amerikanske ditto, og at de kan spores tilbage til de første kontakter mellem USA og Japan i slutningen af 1850'erne. Han argumenterer for, at Den Sorte Anden tjener som et tvetydigt refleksivt symbol, hvorigennem japanere på den ene side accepterer en underlegenhed vis-a-vis hvide kombineret med overlegenhed over for farvede samtidig med, at der gennem en understregning af fælles farvede kan etableres en afvisning af et eksisterende hvidt civilisatorisk og kulturelt hegemoni. Et andet eksempel er Susan Napier's sammenlignende analyse af science fiction-filmene *Godzilla* (1954), *Japan Sinks* (1973) og *Akira* (1988). Ifølge Napier kan der i filmenes temaer – fra overmandelse af monstret, der blev vækket af amerikanske atomprøvesprængninger, via Japans undergang i Stillehavet til udslettelsen af samtidens Tokyo til fordel for en af hovedpersonernes uendelige mutation – spores en ideologisk udvikling, der er parallel til udviklingen i japansk selvforståelse: Fra forsøg på bearbejdning af erfaringerne fra anden verdenskrig, via beklagende accept af japansk kulturs forsvinden under den økonomiske vækst og vesterniseringen til fejringen af japansk kreativitet i form af økonomisk styrke og international selvstændighed.

Napier understreger, at parallellen er en tendens, og at den ikke skal forstås som den eneste mulige fortolkning af filmene. Hermed

anslår hun et andet af antologiens temaer, nemlig betydningsmæssig flertydighed. Denne flertydighed stilles i flere artikler implicit for en forestilling om japansk kulturel ens(artet)hed, der afvises gennem analysen.

De to samfundsvidenskabelige artikler er også dem, jeg finder særligt perspektivrige. Det er Brian Moerans analyse af sociale processer omkring et japansk reklamebureau's annoncekampagne i Europa og Japan og Lise Skovs diskussion af Rei Kawakubos *Comme des Garçons*-kollektion fra begyndelsen af 1980'erne.

Moeran argumenterer for, at reklamer skal analyseres intertekstuel og på en måde, der inddrager marketingstrategier og de sociale processer, der er involverede i udformningen af annoncer. Hans argumentation er implicit baseret på opfattelsen af at genstande/tekster ikke har betydning i sig selv, men må forstås i en social kontekst. På den baggrund kritiserer Moeran hermeneutiske analyser af reklamer for i bund og grund at være det samme, som det forbrugeren gør, når han/hun betragter en annonce: det er uden indsigt i de bagvedliggende sociale processer, der, som han viser, kan være afgørende for udformningen af en given annonce(kampagne).

Skov viser, hvordan både europæiske og japanske modeskribenter begrundet *Comme des Garçons*-kollektionens anderledeshed med henvisninger til, at Kawakubo er japaner. Herigennem skaber de en orientalistisk diskurs, hvori japansk beklædningsstradition frakendes et begreb om mode og dermed forandring og individualitet. Samtidig kan tøjet, forstået som „japansk“, paradoksalt nok bruges i Vesten til at markere individualitet.

Moerans kritik af hermeneutisk analyse kan for mig at se overføres på et flertal af antologiens artikler, der er indholdsanalyser. Men herudover åbner hans artikel for et nyt antropologisk felt: de sociale aspekter omkring produktion af medier, der kan supplere studier af forbrug. Hermed åbnes for en bred antropologisk tilgang til studiet af medier og deres sociokulturelle betydning.

Skovs diskussion af konsekvenserne af fokusering på „japansk kultur“ og det japanske som fundamentalt anderledes understreger to sammenhængende forhold, der for mig at se også er relevante for japanologien generelt: dels medfører eftersøgningen af noget essentielt japansk, at de implicerede „fanges“ i simplestøst-vest-dikotomier, og dels medfører

denne modstilling af Østen og Vesten, at sociale faktorer som status, køn, økonomi, livsstil, nationalitet etc. udelades af diskussionerne.

Med sin introduktion og sin afsluttende artikel om den populære kvindelige forfatter Yoshimoto Banana indrammer Treat så at sige antologien. Han får derved indirekte sat en dagsorden for studiet af populærkultur i Japan med flertydighed og mangfoldighed som centrale temaer – hvilket antologien fint lever op til. Populærkultur skal ifølge Treat forstås i flertal. Delvist fordi populærkultur er heterogen i sine fremtrædelsesformer, men især fordi denne heterogenitet tillader individet skiftevis at spille med og imod herskende samfundsideologier. Et forhold, som jeg mener, er relevant, men som jeg ikke synes, antologien formår at belyse tilstrækkeligt, fordi artiklerne netop fokuserer på de kollektive repræsentationer. I sin egen artikel diskuterer Treat således fiktionen individer. Som litteraturforsker er det selvfølgelig det, han skal (og artiklen er interessant), men som antropolog savner jeg nogle levende individer, der forholder sig til fiktionen.

Med henvisning til japanologien, der ofte har fokuseret på finkulturelle aspekter af japansk kultur, argumenterer Treat overbevisende for, at en afvisning af at tage populærkultur seriøst er at afvise at tage Japan seriøst. Studiet af populærkultur er nødvendigt for at forstå Japan, både som en diskurs over nationalt fællesskab og som en magtfuld kraft, der er på spil globalt.

Antologien er et bud på, hvordan Japan kan tages seriøst, og den lever især gennem sin mangfoldighed op til denne seriøsitet.

*Lisbeth Ekstrøm Rasmussen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

ERIC VENBRUX: A Death in the Tiwi Islands. Conflict, Ritual and Social Life in an Australian Aboriginal Community. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1995. ISBN 0-521-47351-9. Pris: £35.

Denne bog er skrevet af en antropolog fra University of Nijmegen i Holland, Eric Venbrux. Han havde bestemt sig til, at han ville studere tiwi-folkets døds- og begravelsesritualer, men efter to måneders feltarbejde bliver en af hans bekendte Tobias Arapi myrdet. Derved får hans feltarbejde den anden drejning, og han be-

gynder at undersøge denne begivenhed og dens konsekvenser. Læseren finder aldrig ud af, hvem der myrdede Tobias Arapi, men det har heller ikke den store betydning, da formålet med bogen er at udforske mordsagen ud fra en bredere kulturel og historisk kontekst. Bogen er ikke en kriminalroman, men et seriøst videnskabeligt arbejde.

Venbrux bog er delt op i 9 kapitler. I det første kapitel kommer han meget kort ind på den teori, han tager udgangspunkt i. Han har valgt at analysere mordsagen ud fra en „processual approach“, inspireret af Manchester-skolen inden for britisk socialantropologi. Han anser sit feltarbejde for at være samtidig historie, og mordsagen betragtes som en diagnostisk begivenhed („diagnostic event“), der er med til at give os et indblik i tiwi-kulturen.

I andet kapitel beskriver han nogle af de dramatiske forandringer, som tiwi-kulturen har gennemgået de sidste 100 år. Hans konklusion er, at tiwi-folket på mange områder har formået at beholde deres egne værdisystemer, selvom de igennem en del år blev undertrykt af katolske missionærer og den australske stat.

Venbrux' bog bærer hele vejen igennem præg af at den er skrevet af en mandlig antropolog, der ikke har snakket med mange kvindelige informanter. Dette er tydeligst i kapitel 3 og 4, der handler om den afdødes far, den afdøde selv og hans forhold til sine tidligere hustruer og elskerinder. Læseren får ikke ret meget at vide om elskerindens holdning til sit forhold til den afdøde eller om, hvorfor hun valgte at have et kærlighedsforhold til den afdøde, selvom hun var gift. Venbrux mener desuden, at kvindeproblemer („women trouble“) kunne være en af årsagerne til mordet, fordi den afdøde ikke fulgte de traditionelle ægteskabsregler. Læseren får det indtryk, at de australske aboriginals føler, at de bør følge de traditionelle ægteskabsregler, men virkeligheden ser nu anderledes ud.

I kapitlerne 5, 6 og 8 får læseren mange interessante og detaljerede etnografiske informationer om tiwi-folkets døds- og begravelsesritualer. Venbrux beskriver, hvordan disse ritualer gennemføres, hvad der foregår og hvilken betydning, de har for tiwi-samfundet. Igennem disse ritualer får performereren mulighed for at udtrykke sin sorg og andre ting, som vedkommende har på hjerte.

I Kapitel 7 får vi et indblik i, hvordan det australske retssystem virker i forhold til de australske aboriginals. Det moderne lovsystem